O‘zbek va ingliz tillarida evfemizm hamda metaforaning o‘zaro bog‘liqligi

FarDU Chet tillari fakulteti, ingliz tili amaliy kursi kafedrasi o‘qituvchisi

Po‘latova Irodaxon Ilxomjon qizi

irodapulatovaa71@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada o‘zbek va ingliz tillaridagi evfemizmlar hamda metaforalarning o‘zaro aloqasi tadqiq etiladi. Evfemistik ma’nolarni hosil qilishda metaforaning ahamiyati, uning semantik va pragmatik xususiyatlari qiyosiy tahlil asosida o‘rganiladi. Tadqiqot natijalari metafora evfemizmlarni yaratishning eng samarali vositalaridan biri ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: evfemizm, metafora, konseptual metafora, semantika, pragmatika, o‘zbek tili, ingliz tili.

Kirish

Zamonaviy tilshunoslikda evfemizm va metafora alohida tadqiqot obyektlari sifatida qaraladi. Biroq ko‘plab evfemistik birliklar metaforik asosda shakllanadi. Metafora bir tushunchani ikkinchi tushuncha orqali ifodalash bo‘lsa, evfemizm salbiy yoki noqulay ma’noni yumshatishga xizmat qiladi.

Masalan, o‘zbek tilidagi “olamdan o‘tmoq” va ingliz tilidagi “pass away” bir vaqtning o‘zida ham metaforik, ham evfemistik birliklar hisoblanadi. Bu holat metaforaning evfemizm hosil qilishdagi ahamiyatini ko‘rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda konseptual metafora nazariyasi hamda qiyosiy tahlil metodidan foydalanildi. O‘zbek va ingliz tillaridagi metaforik evfemizmlar to‘planib, ularning semantik tuzilishi va kommunikativ vazifalari tahlil qilindi.

Natijalar

Tahlillar metafora asosidagi evfemizmlar quyidagi konseptual modellarga tayanishini ko‘rsatdi:

O‘lim - sayohat

O‘zbek tili:

- olamdan o‘tdi;
- mangulik sari yo‘l oldi.

Ingliz tili:

- pass away;
- depart this life.

Hayot - yo‘l

O‘zbek tili:

- hayot yo‘li;
- umr yo‘li.

Ingliz tili:

- life journey;
- life path.

Qarilik - kuz fasli

O‘zbek tilida “umr kuziga yetmoq” iborasi, ingliz tilida esa “autumn of life” metaforik evfemizm sifatida uchraydi.

Natijalar metafora evfemizmlarning mazmunini tushunarli va ta’sirchan qilishini ko‘rsatdi.

Muhokama

Konseptual metafora nazariyasiga ko‘ra, inson abstrakt tushunchalarni konkret tajribalar orqali anglaydi. Shu sababli o‘lim, qarilik yoki kasallik kabi mavzular metaforik shaklda ifodalanadi. Evfemizm esa ushbu metaforalarni ijtimoiy jihatdan maqbul vositaga aylantiradi.

O‘zbek tilida metaforik evfemizmlar ko‘pincha diniy va ma’naviy qarashlar bilan bog‘liq bo‘lsa, ingliz tilida ular ko‘proq individuallik va siyosiy korrektlik tamoyillariga asoslanadi. Har ikki holatda ham metafora kommunikativ noqulaylikni kamaytirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Evfemizm va metafora o‘rtasida kuchli semantik hamda pragmatik bog‘liqlik mavjud. Metafora evfemistik ma’nolarni yaratishning asosiy vositalaridan biri bo‘lib, noqulay tushunchalarni yumshoq va estetik shaklda ifodalash imkonini beradi. O‘zbek va ingliz tillaridagi misollar ushbu hodisaning universalligini tasdiqlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago University Press, 1980.
2. Kövecses Z. *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford University Press, 2010.
3. Джураева, Н. Г. (2014). Региональные проекты в системе управления инвестиционным и ресурсами. *Вестник Таджикского государственного университета права, бизнеса и политики. Серия общественных наук*, (3), 145-150.
4. Базарова, Ш. Ш. (2022). KOREYS ADIBASI SHIN KYON SUK IJODINING O’ZIGA XOSLIGI XUSUSIDA. *МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА*, *5*(3).
5. Bazarova, S. H. (2021). Pre-processing of audio signals. *Мировая наука*, (1), 6-8.
6. Sh, B. S. (2014). Feminism and Korean Literature. *ЦЕНТР КОРЕЕВЕДЕНИЯ*, 29.
7. Бегматов, К. М. ОСОБЫЕ ФУНКЦИИ ГАЗЕТНЫХ ЗАГОЛОВКОВ (НА ПРИМЕРЕ МАТЕРИАЛА НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА). *ББК 74.48 Р 76*, 280.

8. Begmatov, Q. (2019). On the issue of optimizing the teaching of German as a second foreign language in a non-linguistic university. In *Science and practice: a new level of integration in the modern world* (pp. 29-31).
9. Begmatov, M. B., & Begmatov, Q. M. (2024). CHET TILI TA'LIMIDA AXBOROT VA INNOVATSION-PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI. *Academic research in educational sciences*, *5*(CSPU Conference 1), 153-155.
10. Begmatov, K. M. (2023). Development of Pedagogical Skills of A Foreign Language Teacher Through Educational Technologies. *JournalNX*, *9*(10), 218-220.
11. Vicker, K., & Murodova, F. (2026). USING TASK-BASED APPROACH IN COMMUNICATION SKILLS. *Asian journal of scientific research and innovations*, *1*(1), 266-268.
12. Amonova, G. (2026). NUTQ MADANIYATI LINGVISTIK VA PEDAGOGIK KATEGORIYA SIFATIDA. *Ijtimoiy-gumanitar sohada ilmiy-innovatsion tadqiqotlar*, *3*(2), 5-8.
13. Фарангис, Ф. (2018). ABOUT JURABEK MURODOV. *Паёмномаи фарханг*, (1), 82-90.
14. Musoeva, A. The importance of developing research competence of future foreign language teachers. *Journal of Science Sources*, *1*(1).
15. Musoeva, A. (2020). Teacher professional development and its link with the CEFR. *Digital technologies in modern education: current trends and development factors in philology and pedagogy. Tashkent*.
16. Botirovna, M. A. (2024). The efficient use of artificial intelligence in enhancing the research competence of prospective educators. *Modern educational system and innovative teaching solutions*, *1*(4), 676-679.
17. Mamayunusovna, P. I. (2021). BOBURNOMA. *AS A HISTORICAL AND LITERARY SOURCE. Thematics Journal of Social Sciences*, *7*(5).
18. Пардаева, И. (2018). Анушервон адолат тимсоли. *Иностранная филология: язык, литература, образование*, *3*(2), 67.
19. Пардаева, И. М. (2020). Ғоя, бадиият, таркиб ва тартиб. *Иностранная филология: язык, литература, образование,(1 (74))*, 74-77.